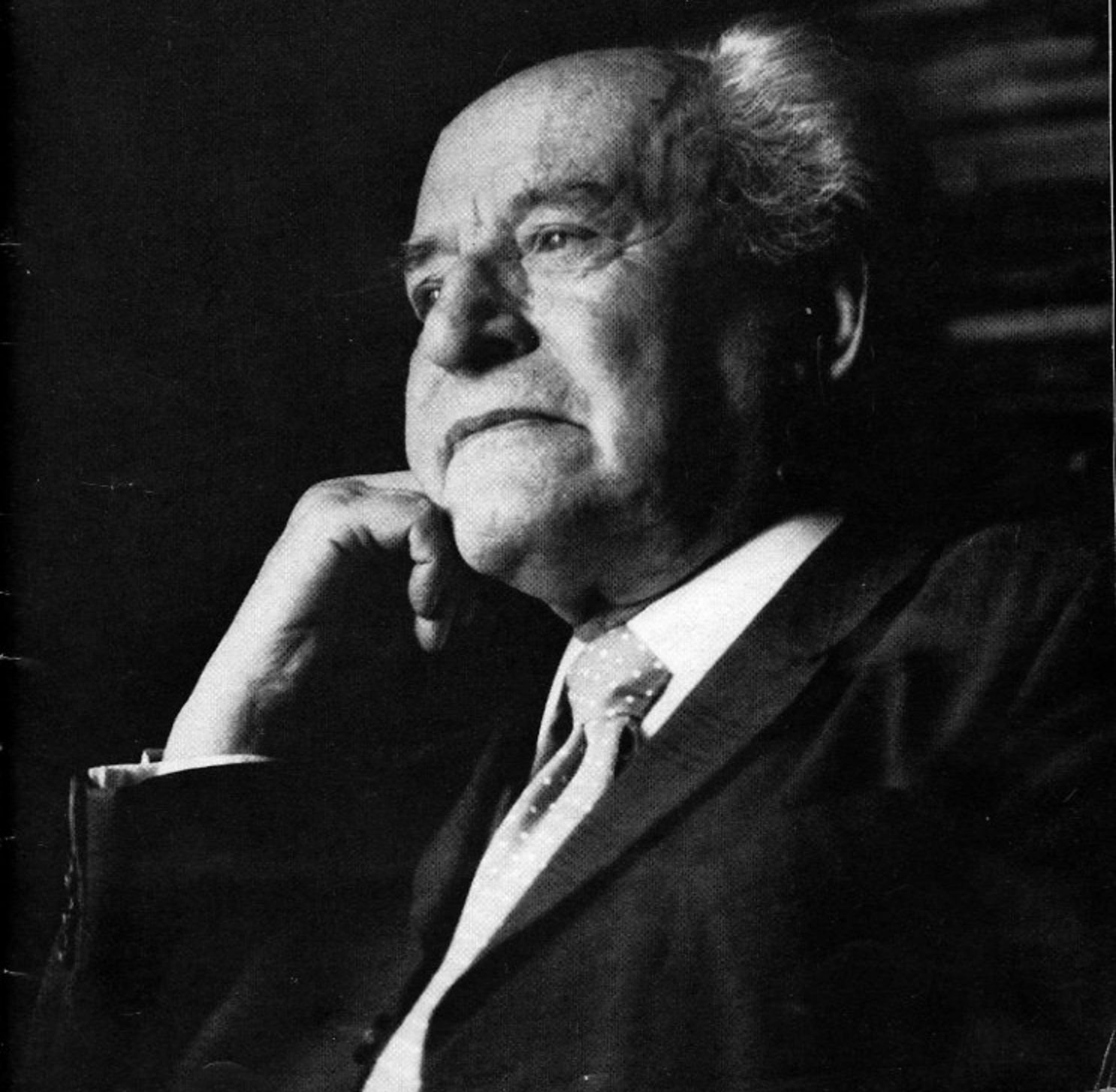

Muzsika

HUSZONHETEDIK ÉVFOLYAM, 4. SZÁM 1984. ÁPRILIS

Muzsika

- 3 Feuer Mária: Új zeneművészeti díj
5 Maróthy János: Vargyas Lajosról
nemcsak mert hetvenéves
7 Maníla János: Tisztelet Bartha Dénesnek

FIATALOK

- 9 Kormos Valéria: Zenei szerkesztők
13 Yokoi Masako: A hagyományos japán zene (4.)

KÜLFÖLD

- 17 Kerényi Mária: Ponnelle Manonja
22 Tihanyi László: Zeneoktatás – másképp
(Esztrényi Szabolcs a Dalcroze-módszerről
és az improvizáció tanításáról)
24 Fodor Géza: Zenei utazások – Bayreuth

Zoltai Dénes:

- 31 KÖNYV

TÉVÉ

- 32 . . . Maróthy János: A Zenés TV-színház két bemutatója
(Vidovszky: Nárcisz és Echo – Láng: Álom a színházról)

OPERA

- 35 Fodor Géza: Operai napló

Boronkay Antal:

- 42 HANGVERSENY

Csengery Kristóf:

- 46 HANGLEMEZ
B/III. Tarjáni Ferenc: Levél kollégáimhoz

„Lengyelországban, ahol az improvizáció integráns része a zeneoktatásnak, e területen *Esztrényi Szabolcs* az egyik legnagyobb szaktekintély.” (22. oldal)

„Lehárral, G. Dénessel, Szenes Ivánnal és Fényes Szabolccsal dúsan megrakott tálcák után most Vidovszkyval, Lánggal, Mándyval és Maárral kínáltak.” (32. oldal)

„A rendkívül magas színvonalú Kalaf-alakításban feltűnt, hogy *Karizs Béla* a lírai részleteket is egyre tartalmasabb művészettel formálja meg.” (35. oldal)

Főszerkesztő:

FEUER MÁRIA

Főszerkesztő-helyettes:

KERÉNYI MÁRIA

Olvasószerkesztő:

SZÉKELY ANDRÁS

Képszerkesztő:

FÁBIÁN JÁNOS

Tördelőszerkesztő:

ERDÉLYI ZSUZSANNA

Szerkesztőség

és kiadóhivatal:

1073 Budapest, VII.,

Lenin krt. 9–11.

Telefon: 426-139

Felelős kiadó:

SIKLÓSI NORBERT,

a Lapkiadó Vállalat

vezérgazdája

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest, V., József nádor tér 1. – 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj negyedévre 36 Ft. Külföldiek részére is a fenti címen vagy külföldi képviselőteknél fizethető be.

84 930 Pannon Nyomda,
Veszprém

Felelős vezető:

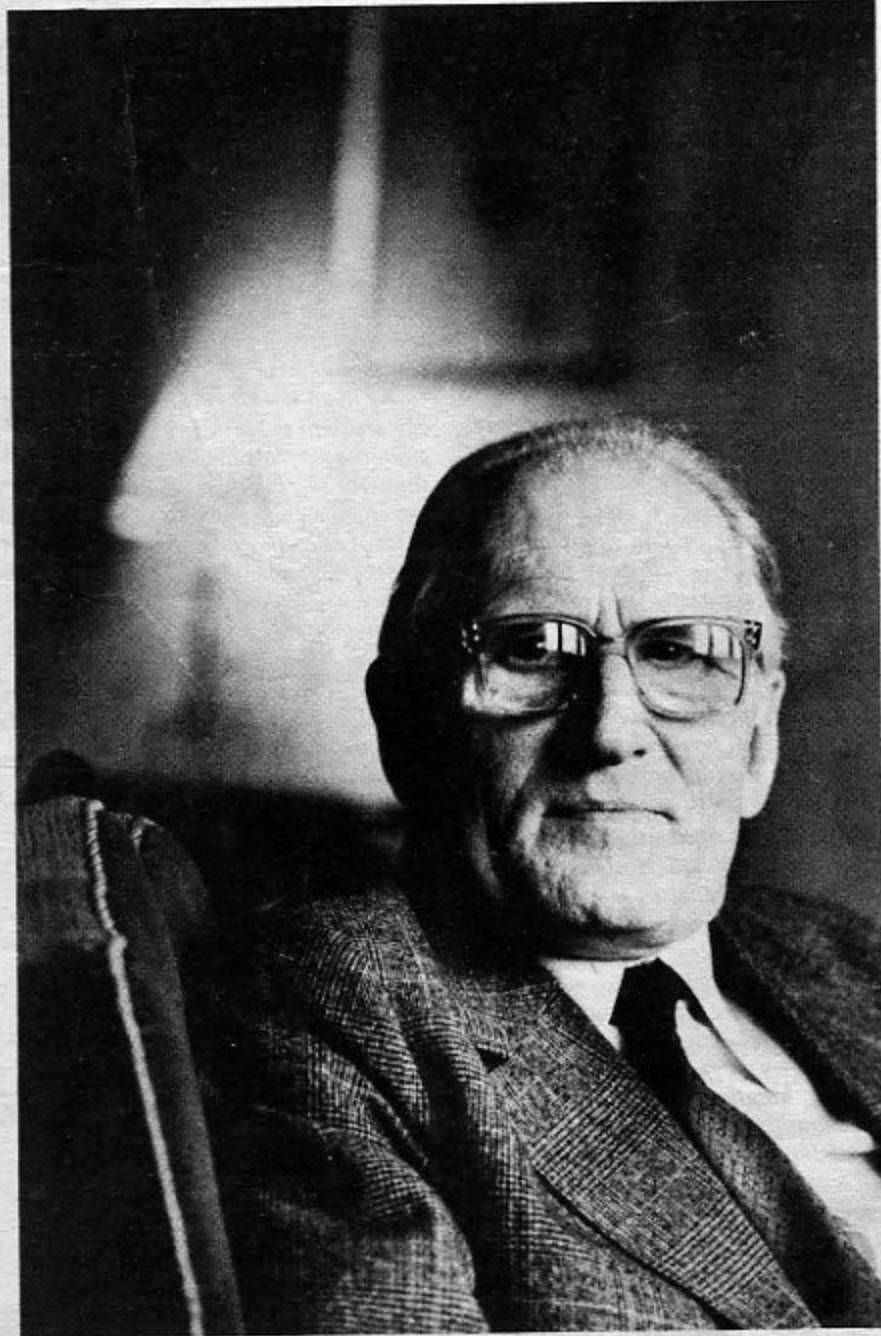
Danóczy Balázs igazgató

hogyan annak a kamatában...
a végrendelet szövegét: — „évente a boldogult férjemről
s az én nevemről elnevezett díjban — Bartók Béla—Pásztor
Ditta-díj — egy olyan magyar anyanyelvű zeneszerzőt és egy

Vargyas Lajosról

— nemcsak mert hetvenéves

(Fábián János felvétele)

Sokunk könyvespolcán van karnyújtásnyira A magyar népballada és Európa két vaskos kötete. A könyv 1976-ban jelent meg, olyan időszakban, amikor a magyar közvéleményben újra érlelődött a gondolat, hogy a világ mai ügyeinek a megértéséhez is a nemzeti tudat történeti folyamatai vezetnek.

A kevésbé tájékozottak joggal hihették, hogy legföljebb középkorú kutató könyvét tartják a kezükben, aki egész életében a népballadával foglalkozott. Hatvan éven felül ritkán vág valaki ennyire új, úttörő és ráadásul ennyire átfogó munkába. Vargyas Lajos könyve ugyanis eléggé forradalmasította a magyar népzeneről alkotott elképzeléseket. Kiderült, hogy egy ősinek tekintett népi műfaj valójában a középkorban alakult, és szoros szálak fűzik a korabeli európai, elsősorban a francia fejlődéshez. Kiderült továbbá, hogy a népballada legalább annyira „modern”, mint amennyire „ősi”: a paraszti áruterelés felé vezető úton született, s a mítikus közösségi világréptől már az elkülönült személyes sors érzékelése felé halad.

Vargyas művében az olvasót egyszerre kapta meg a szerző egyenesen páratlan anyagismerete és általánosító gondolati ereje. Akár egyetlen ballada magyar és nemzetközi változatainak a pusztá fölsorolása is valóságos külön monográfia itt, a nyugat-, kelet- és dél-európai források és nyelvek olyan alapos ismeretével, amely szinte példa nélkül áll a nemzetközi folklórkutatásban. A szövegfolklorisztika, néprajz, régészet területe éppoly otthonos számára, mint a zenetudományé, amelynek doktora.

Nos, Vargyas, a balladakutató életkorát illetően a naiv olvasó talán

nem is téved. A „középkori–európai” gondolat első híradásai csupán az ötvenes évek végén tűntek föl közleményeiben: Egy francia–magyar dallamegyezés tanulságai, 6 lapnyi közlés a Néprajzi Értesítőben (1958), majd 1959-től kezdve sorozatban, különböző folyóiratokban elszórva, magyarul és németül, a Kutatások a népballada középkori történetében egyes fejezetei, amelyek 1967-ben végül is a *Researches into the Medieval History of Folk Ballad Imposition* kötetébe torkoltak. (Ez a könyv magyarul nem jelent meg.) Vargyas Lajos már ezt megelőzően a nemzetközi népzene-kutatás egyik vezető személyiségének számított, de ettől fogva a világ vitathatatlanul első számú balladakutatója lett.

Hogy lehet mégis hetvenéves? Lexikonok ugyanis egybehangzóan állítják, hogy 1914. február 1-én született.

A magyarázat: Vargyas Lajosnak több életműve van. Több szakterület is. A budapesti egyetemen magyar, német és történelem szakot végzett, majd Györfly István mellett az Egyetemi Néprajzi Intézetben dolgozott. Bölcsész doktorátusát 1941-ben néprajz fő tárgyból (Visky Károlynál), magyar nyelvészetből (Pais Dezsőnél) és magyar irodalomból (Horváth Jánosnál) szerezte. Hogy a magyar Pantheon teljes legyen, Vargyas Lajos egyidejűleg Kodály Zoltán egyetemi zenefolklorgyakorlatainak is hallgatója volt, majd az egyetem elvégzése után

a Zeneművészeti Főiskolán zeneelméletet tanult.

Így kezdődött szoros munkakapcsolata Kodály Zoltánnal. A fiatal népzene-kutatók közül elsőnek valósította meg Kodály elképzelését, hogy fajmonográfiáknak kell készülniük, amelyek egy-egy falu teljes zenei repertoárját az életkörülményekbe beágyazva vizsgálják, tehát egyben szociográfiák is. 1941-ben tette közzé Áj falu zenei élete című könyvét, amelyet két évvel később Járdányi Pál Kideről szóló monográfiája követett.

Tizenegy év múlva egészen más témakörben vállalt úttörést, s ez éppúgy elképzelhetetlen lett volna számos szakterületet átfogó ismeretei nélkül. 1952-ben jelent meg nevezetes könyve: A magyar vers ritmusa, s az általa kiváltott heves viták a zene- és irodalomkutatás berkei egyaránt fölbojgatták. A verstan, verstörténet addig szűken irodalminak tekintett problémáinak megoldásába bevonta a népzene tanulságait, s legalább ennyire eretnek módon vetett fényt a népi versformák valójában történeti alakulására, a variatív szerkezetektől a kötött sor- és strófaformákig (a kanasztáncról szóló izgalmas fejezetben). S ha elátkozna százszor Pusztaszer, mégis először Vargyas tette lehetővé, hogy megértsük például egy Zrínyi – addig botladozóknak tartott – verselése igazi lényegét.

Munkáinak egyszerű felsorolásától elszédülne az olvasó. Horizontja a magyar őstörténettől az időszzerű kulturális kérdésekig terjed, s Ady-verselemzések is beleférnek. Nevét sokan Kodály A magyar népzene című könyvéhez csatlakozó kitűnő példatár szerkesztőjeként, tehát a híres „Kodály–Vargyas” társszerzőjeként ismerik. Mindig egyszerre volt „szakfilológus” és merészen gondolkodó tudós. 1952-től 1961-ig a Néprajzi Múzeum Népzenei Osztályát vezette, de ugyanakkor 1952-től 1954-ig az ELTE Néprajzi Tanszék egyetemi docenseként a népdal esztétikájáról tartott úttörő előadásokat. 1961-től a Kodály vezette

MTA Népzene-kutató Csoport főmunkatársa, majd Kodály halála után 1973-ig (a Csoport és a Zenetudományi Intézet egyesüléséig) igazgatója. Itt Rajeczky Benjammal együtt szervezte meg a világszerte elismerést arató Európai Népzenei Katalógust, s dolgozott vezető munkatársként a Magyar Népzene Tára több egymást követő kötetén. 1983 óta formálisan „nyugdíjas”, de eközben fontos tudományos testületek tagja vagy éppen elnöke; nagy balladakönyvének angol fordítása nyomdában van, s ki tudja milyen új úttöréssel lepi majd meg a szellemi életet – hogy újabb „Vargyas-vita” legyen, mint amilyen már volt. A magyar vers ritmusa kapcsán, vagy Szabolcsi és Vargyas eltérő népzene-történeti fölfogásának szembesülésekor.

Az ilyen viták nyilván fokmérői egy szellemi teljesítmény eredetiségének és mélységének. Magam többször részt vettem bennük, nem okvetlenül Vargyas Lajos oldalán, mert például az új stílusú népdal keletkezéstörténetét illetően máig Szabolcsi-párti vagyok. „Rész szerint van bennünk az ismeret.” De ezért érdemes izgalommal és örömmel fogadni – éppen a magunkéitól eltérő gondolatokat, mivel a magunkéit úgyis ismerjük. Tehát: várjuk az új Vargyas-vitát!

MARÓTHY JÁNOS
